

W. Fischer gazdag gyűjteménye, melyről szólunk, azonban egyúttal a tanítványok könyve is. Különleges élvezet Németország szellemi és hadi hőseit ott látni az iskolapadokban ülve, komoly törekvések között, gyakran aranyos humor hangulatában. A tanító és tanár képe mellett fölkél előttünk a nagy tanítvány alakja is, mikor a közvetlen visszaemlékezés prizmáján át az eddiginél emberileg sokkal közelebb látjuk magunkhoz egy-egy kiváló személyiségnek, sőt néha mint pl. többek között J. B. Basedownak és A. H. Franckenak, I. G. Herdernek és Fr. Fröbelnek vagy akár magának J. H. Pestalozzinak, az egyetemes embernevelés apostolának esetében, világhírű pedagógussá fejlődött egykori tanulónak ifjúkori jellemét.

Rendkívül érdekes pl. a nagy Friedrich Fröbel egyéniségének rajza unokaöccse Julius Fröbel emlékezéseinek megvilágításában, különösen mikor, mint nagybátyja újonnan alapított griesheimi, majd keilhau nevelőintézetének egykori tanítványa, azt vázolja, hogy Fröbel Frigyes miként hozta, a mai eljárással szemben, növendékeit sokkal szorosabb kapcsolatba a természettel s e tekintetben következőleg jellemzi hires nagybátyjának szinte a különségig menő eljárását: »A nevelőintézet székhelyének elvileg falun kellett lennie s mentesnek a városi élet minden befolyásától. Idegenkedése e tekintetben annyira ment, hogy a növendékeknek tanítóik vezetése alatt évenként rendezett gyalogos nagy kirándulásain a városokat, amennyire lehetett, mellőzniök kellett s néha a szó szoros értelmében elkerülni, mintha pestis dúlna bennük.« Pompás képből rajzolja meg a továbbiakban a városokból jött nevelőintézetbeli gyermekeknek teljes elmerülését mezőgazdasági teendőkben s ennek folytán valóságos elfalusiasodását.

Ezen a taláalomra kiragadott példán kívül számos más, hasonló közvetlenséggel jellemző részlet teszi nemcsak gazdaggá a gyűjtemény anyagát, hanem pedagógiai tanulságaiban jelentőssé és művelődéstörténetileg értékessé is. De érdekes e változatos emlékezések során a nagy pedagógiai eszmények hatását is felbukkanni látni itt-ott egy-egy elbeszélés vagy fejtegetés foralán. E tekintetben csak egy hasonló tárgyú, szintén igen becses gyűjteményt ismerünk még a pedagógiai irodalomban s ez Julius Ziehennek 1912-ben megjelent *Aus der Studienzeit* c. könyve (Berlin, 1912. Weidmanns Buchhandlung, 8-r., 542 l.), melynek alcíme, »Ein Quellenbuch zur Geschichte des deutschen Universitätsunterrichtes in der neueren Zeit aus autobiographischen Zeugnissen«, jelzi tartalmát és célzatát. Mindkét gyűjtemény, de főképen ez a nagy tanárokról s még nagyobb tanítványokról szóló újabb könyv megérdemli, hogy az érettebb és érdeklődő ifjúságnak is kezébe jusson, melynek ugyanannyi becses tanulságot nyújthat, mint a meglett koruaknak.

Mi a magunk részéről a legnagyobb érdeklődéssel forgattuk és olvastuk, és folyóiratunk olvasóinak is melegen ajánljuk figyelmébe e tanulságos gyűjteményt.

Gyulai Agost.

Jean Piaget et Alina Szeminska: La Genèse du nombre chez l'enfant. (Collection d'actualité pédagogique). Neuchâtel et Paris. 1941. 8-r., 310 l.

Gyermeklélektani monografia szigorúan tudományos kísérleti alapon. A nagynevű tudósnek hét munkatárssal (köztük 6 nő), készült hatalmas tanulmánya, mely felöleli a tárgyra vonatkozó előző munkákat és kísérleteket és első sorban azokat érdeklí, akik idevágó kutatásokkal foglalkoznak.

Mi a bírálat mellőzésével a genfi Bureau »Bulletin«-je alapján adjuk a következő rövidre fogott tartalmi ismertetést.

A gyermeki gondolat fejlődésének elemzését folytatva, a szerző ez új munkájának célja annak tanulmányozása, hogyan alakulnak a gyermek szám-beli és elemi mennyiség-tani műveletei. Szeminska k. a. munkatársával a kísérletek egész sorát hajtott végre saját hagyományos módszerével. E kísérletek lehetővé teszik a gyermek megfigyelését saját tevékenységében és felfedezéseinek szabad kifejezésében. Így kiderül, hogy a szám és a mennyiség-beli dedukció a gyermeknek nem nyilatkozik meg első tekintetre és mintegy önmagától. A gondolat fejlődése prelogikai szintjével párhuzamosan halad a prenumerikus állapot. Ebben a szám állomásról állomásra szervezkedik. A munka három főrésze oszlik: mindegyike azokat a fogalmakat tárgyalja, amelyek a szám fogalmára vezetnek, ilyenek: a mennyiségek megmaradása és az együvé tartozók változatlansága; az időnkénti megfelelés, az összeadás és szorzás összetételei. Az e fogalmak elsajátításában észlelhető állomások jellegzetesek a gyermek gondolatának fejlődésére és lehetővé teszik annak megállapítását; hogy a tervszerű és visszaható aritmetikai okoskodás a gyermek értelmisége számára csak akkor lesz hozzáférhetővé, ha azt egy fokozatos bevezető megismerés előzi meg a valóságos minőség-beli fogalomról a mennyiség-belire. Szóval: a szám szerkezete (*construction*) elejétől végig szorosan kapcsolódik magának a logikának szerkezetéhez.

—m—

A. Wetz: Deutsche Wesensformung auf seelenkundlicher Grundlage. 1940
Quelle und Meyer, Leipzig, 8-r., 124 lap.

Ez a kis könyv már a háború forgószelének hatását mutatja (a szerző különben a légi fegyvernemnél szolgálva rendezte sajtó alá művét). Ideológiai, nagyon is mai, üstökösök jelennek meg a pedagógiai égbolton. Ime, pl. belső alakításnál »faji sajátosságok» szolgálnak kiindulópont gyanánt. A szerző hódol a maga kora igéinek, bár kétségeit sem tagadja meg. Ugyancsak erőteljes a testi alkattan a nevelésben, a külső környezet tekintetbevétele, a »tudattalanba« való elmélyedés stb. Sok, inkább töredékes jelszó keres a könyvben kapcsolódást, összeszövődést. A nevelőnek is új mozzanatokra kell ügyelnie, minő »a folyvást készen álló alkalmazhatás« (ez persze, a mai idegembert provokálja), az alkalmazott-értékelő gondolkodás, a közösségi élményre való részoktatás, az iskolai és katonai nevelésformák kapcsolata. Úgy véljük, a szerző nagyon is sietett kora jelszavait pedagógiai, csengő pénznemekre átváltani. Nem egy helyütt érzik ki, hogy nevelői gondolkodásában sok az egészséges és erőteljes vonás, azonban aligha csaldunk, ha azt tartjuk: a témája megérte azt a fáradságot, hogy még több évig érlelje mondanivalóit. A könyv még így is érdekes, bár hatásának tartósságában aligha hihetünk.

Dékány István.

J. B. Piobetta: Vues sur l'éducation française. Paris, 1940, 8-r., 224 l.

Megjegyzések a mai francia oktatásügyről. Enciklopedikus munka, mely bevezető tájékoztatás után szemlét tart a következő területek felett: Munka és üdülés. Az értelmesség kultusza. Pedagógia. Utasítások és tantervek. Nevelés és fegyelem. Vizsgálatok. Tanár és tanítvány. Egyesek. — Ezekben belül ügyes rövid cikkelekben tárgyalja a kapcsolatos részleteket. Az eleven eszű szerző